

Om de gamle Degne.

Af Severin Christensen Sortfeldt.

IV. Hassing Herred. (Fortsat.)

6. VISBY-HELTBORG. Degnene boede i Visby.

1. *Anders Skriver* nævnes 1558. Han har intet Degneboel, men har et Kirkeboel i Visby, som Chr. Thomesen ibor, og giver en Pund Byg til Kirken og andre små Beder til Irup. Hans Indtægt er 4 Skp. Byg af hver Mand i Visby og 3 Skp. Byg af hver Mand i Heltborg.

1571 gik Degnen i Skole (Løbdegne). Hans Indtægt af begge Sogne var 16 Tdr. Byg og 4 Lam. Hvor Degnen har gået i Skole, får vi ikke at vide. Måske i Thisted.

2. *Baldvin Clausøn* var Degn 1690. Han boede i et Hus på Visby Gade og havde af Biskoppen fået Lov til at bruge Kirkens Ager uden Afgift til Kirken. Degnens øvrige Indtægt var kun ringe: korntiende 7 Tdr. Byg, Kvægtiende 3 Lam og 2 Mark, Offer 12 Mk., St. Hansrente 1 Lpd. Oste, Påskerente 4 Ol Æg.

Baldvin Clausøn. døde 1693, 58 År gl. Hans Hustru, *Margrete Ebbesdatter*, døde 1692, 46 År gl.

3. *Christen Hansen Holm*, Degn 1694-1732. 1723 var han stævnet, fordi han ikke havde betalt sin Pension til Thisted Skole. 1727 var han trolovet med Else Nielsdatter. De blev senere gift, thi 1732 nævnes, at Degnen Holm og Hustru, *Else Nielsdatter*, havde en Søn, *Erik*, til Dåben. Degnen døde samme År og blev jordet med Ligprædiken, 69 År gl. Han var sandsynligvis Søn af Præsten Hans Nielsen Skårup af Rær og Broder til Præsten Erik Hansen Holm i Visby.

4. *Petrus Lang*. Degn 1732-76.

1736 trolovedes hæderlige Studiosus Marius Peder Lang samt ærlige og gudfrygtige Pige *Kirsten Andersdatter*. Hun var Datter af Anders Midholm i Nørre Skjoldborg. 1738 havde Degnen og Hustru en Datter, *Else Marie*, og 1740 en Søn *Niels*. Degnekonen *Kirsten Andersdatter* døde 1743, 31 År. Samme År, den 8. Novbr., giftede Degnen sig med *Rebecca Michelsdatter*. 1745 havde de et dødfødt Barn og 1747 en Datter *Anne Marie*.

Angående Degnen Peder Lang og hans Sognepræst Jens Jensen Halse findes der i den gejstlige Retsprotokol en mærkelig og uhyggelig Sag, der er af en sådan Beskaffenhed, at man vist ikke gør Præsten Uret, når man kalder ham "en gejstlig Bølle". Degnen havde vel også nok sine Fejl, men intet som helst kan retfærdiggøre Præstens skammelige Handlemåde overfor den gamle affældige Degn.

1770 indsendte Præsten Halse en Klage til Biskoppen over Degnen Peder Lang i Visby. Præsten klagede over, at Degnen var gammel og fordrunken og var efterladende og uagtsom i sit Embede. Denne Klage skulde sikkert om muligt sprede noget af det Uvejr, der var ved at trække sammen over Præstens Hoved, og man må sige om Præstens Handlemåde, at den var snedig og tillige fræk og skamløs, thi Præsten havde i Kirken før Gudstjenesten afvigte 1. Påskedag skamslået og sparket Degnen, så Blodet flød.

Der blev nu nedsat en Provsteret i Sagen, og for denne Ret fremkom Degnen med et skriftligt Indlæg, der beretter Sagen i sin Helhed.

Degnen Peder Lang skriver:

Jeg Peder Lang, 66 År gl., har ved Guds Nåde betjent det mig anbettede Degneembede i 38 År således, at såvel Menighederne som Sognepræsterne dermed har været fornøjede, ligesom jeg og efter Skyldighed har med Fornøjelse været såvel Hr. Halse til al mulig Tjeneste både i andre Dele så og i Prædike-tjenestens Forretning, når forlangedes. Så længe jeg det kunde, var der ingen Misfornøjelse, mindre Klagemål fra Hr. Halse at høre. Men Bladet vendte sig, da min tiltagende Alder og aftagende Kræfter ej længere tillod mig som sædvanlig i Hr. Halses Tid både Vinter og Sommer at gå frem og tilbage imellem Visby og Heltborg, som omtr. er $\frac{3}{4}$ Mil og dog forrette både Degne- og Prædike-tjenesten, hvilken Hr. Halses Misfornøjelse jeg ikke alene en, men flere Gange har følt eftertrykkelige og smertelige Prøver af, såvel ved hans Mund som Hånd, men ikke så hårdt som afvigte 1. Påskedag i Visby Kirke, just som 1ste Prædiken skulde begynde omtr. Kl. 9 Form., da jeg havde ringet 2den Gang og vilde gå ned til Præstegården som sædvanlig efter Nøglen til Kirkedøren, men så i det samme, at kirkedøren var åben, hvorfor jeg gik ind i Kirken, hvor Præsten, Hr. Halse, gik og spadserede på Altergulvet. Ingen anden Folk var da i Kirken, men ved min Indgang så jeg Chr. Nielsen af Visby stående ved nordre Hjørne af Kirken, hvorved og nogle Piger stod på et andet Sted. Jeg gik straks op til Alteret, lagde Messehagelen og Skjorten derpå og gik så hen til Degnestolen, hvorved Præsten stod, som spurgte, om der blev på Langfredag varet til Altergang at holde i Heltborg Kirke påstundende 3die Påskedag. Da jeg derpå svarede nej, sagde Præsten: "Sagde jeg det ikke til eder i min Stue?" Jeg svarede: "Det kan jeg ikke huske, men kunde der ikke vares til i Dag?" Da sagde Præsten til mig: "Hør din gamle Kanallie! Vil du narre din Præst?" og slog med det samme først ved den ene og så ved den anden Side på min Mund, Kindben og Næsen, så Blodet flød og løb meget stærkt både af min Næse uden på, hvor Stedet er endnu kendeligt, hvor der var gult såvelsom af min Mund og Næsehuller. Og så vidt jeg kunde mærke, kom det Hul oven i Næsen af den Signetring, som Præsten bar på sin Finger. Da sagde jeg: "I skal ikke være så hård imod mig!" men jeg begyndte ikke i ringeste Måde at gøre nogen Væge eller Modstand, som jeg hverken havde Sind eller Kræfter til. Præsten sagde derimod: "Jeg skal endnu være hårdere!" og med det samme greb han mig i Skulderne og stødte mig op imod den nordre Mur af Kirken, så mit Ansigt tørnede derimod, hvorved Huden sprak mange Steder i min Pande, og Blodet gik stærk ud deraf, og i det samme sparkede han mig med sin Støvle-fod i min venstre Side, hvoraf jeg siden har haft den største Møn og Smerte, så jeg har ondt ved at gå og kan ikke uden vel tåle for den af samme Stød bekomne Skade at fremføre Sangen i Kirken. Da dette således var passeret, gik Præsten fra mig, og jeg var så angst og fortumlet i Hovedet af

denne Medfart, at jeg ikke kunde se Indgangen til Degnestolen, men travede med Angest, Gråd og Klage ned ad Gangen for at gå ud af Kirken, og da jeg kom ind imellem Stolene, kom Christen Nielsen først ind i Kirken, som kom til mig og med sit Tørklæde aftørrede en Del af Blodet sigende derhos: 0, hvor er I faren!" Og i det samme kom de tre Piger til, som haver vidnet ved Provsteretten, ind i Kirken og så, hvorledes jeg var blodig og ilde medhandlet. Da så noget af Blodet var aftørret, gik jeg op i Degnestolen, tog Salmebogen og læste Bønnen i Brixdøren til Tjenestens Begyndelse. Siden kom Folk efter hånden i Kirken og så, hvordan mit Ansigt så ud, og de, som var mig nærmest, flyede mig Tørklæder og hjalp at aftørre Blodet, såsom det under Sengen og hele Tjenesten bestandig holdt ved at flyde af mit Ansigt og Næse. Da Tjenesten var til Ende, sagde jeg til Menigheden: "Her kan I gode Sognefolk se, hvorledes Præsten har medhandlet mig i Dag!" Da jeg var kommen ud at Kirken, mødte min Kone, som da allerede havde spurgt, hvorledes jeg var medhandlet og fik mig hjem i Sengen, som jeg højlig efter sådan af Præsten givne Frokost havde fornøden, og som det var mig umuligt at komme til Heltborg og der forrette Tjenesten og tage mit Offer, fik jeg gjort en Anstalt til sådant ved Skoleholderen Peder Leemann.

Der skal aldrig nogen af Sognefolkene kunne vidne mig på med Sandhed, at jeg på ommeldte Tid var i Kirken drukken eller besk ænket.

Efter Hr. Halses usande og hårde Angivelse og skammelig tillagte grove Beskyldninger om forargerligt Levnet og deslige, thi jeg ved imellem Gud og min Samvittighed, at jeg nemlig på 1ste Påskedag var ædru, og, såvidt mig er vidende og mine Kræfter og Omstændigheder da tillod, forrettede mit Embede upåklagelig, og om jeg den Dag, som ikke havde været at undre eller få Gange førhen i mørk Vejr, da jeg ikke vel kan se i Bogen uden Brillen, kunde tage noget lidet fejl, så har jeg dog aldrig hørt, at nogen retsindig havde lagt mig det til Last, da enhver vil indse, at jeg efter 38 Års Tjeneste som Degn naturligvis svækkes både på Sinds og Legems Kræfter, helst da jeg siden Hr. Halses Ankomst til Embedet bestandig har måttet gå mellem Kirkerne, hvor der er lang Vej og oftest ondt Føre. Vel nægter jeg ikke, at jeg jo af forberøet Årsag har undertiden taget en Tår til Simon Larsens i Visby for at styrke mit svage Legeme enten efter eller til Gangen imellem Kirkerne, som enten i stærk Hede eller Kulde kan, førend jeg ventede det, have attaqueret Hoved eller Bene, men ingen kan med Sandhed vidne, at sådant er sket i de sidste Åringer.

Skoleholdet i Visby Sogn før de få, omtr. 6 a 7 Børn i højeste, tror jeg ikke nogen har hidtil kunnet klage på, men da jeg siden min slette Skæbne på Påskedag som meldt er bleven ubekvem ved den mig tilslagne Skrøbelighed såvel til det ene som til det andet, ønsker jeg, at Gud vil bøje høje øvrigheds Hjerter at tillade mig ved en anden habil Person at forrette, hvad jeg ej selv formår.

På foranførte Sandheder, særdeles hvadom Påskedags Passage sker Ret er, erbyde jeg med god Samvittighed for Gud og den ærværdige Ret at aflægge min korporlige Ed til Bekræftelse, at det er således, som jeg vil svare for Guds strenge Dom, hvilket den retsindige Hr. Dommer vel og finder lovligt og mest conform med de førte Vidner, særdeles de fire første, der giver alt for kendelig Formodning om Sagens Rigtighed efter mit Foregivende. Skulde herimod velærv. Hr. Halse driste sig til og af Retten tillades at gøre sin Nægtelsesed, at han ikke på forberøet eller sådan Måde med vred Hu, Mund, Hånd og Fod har angrebet og behandlet mig, indstiller jeg sligt til de levendes og dødes Dommer, for hvis øjne al Ting endogså hemmeligste Tanker og Gerninger er blotte og åbenbare, der vil give enhver Løn efter sine Gerninger og betale såvel Præsternes hemmelige Råd som Pilati åbenbare Uretfærdighed.

Dette mit Forklarings Indlæg og Anbud bedes ydmygst læst og protokolleret med Guds Nåde og Rettens retsindige Behandling for mig som min slette Skæbne med sand Højagtelse lever.

Den respektive Provsterets ydmygste Tjener

Peder Lang.

Visby, d. 18. Septbr. 1770.

Da Provsteretten ikke vilde lade nogen af Parterne aflægge Ed, blev Sagen lagt til Side, men samme høje Ret fandt dog, at der var stor Sandsynlighed for, at Degnens Påstand var rigtig. Degnen blev så siddende i Embede, og Præsten døde Året før Degnen.

1739, da Degnene skulde til at holde Skole, fik Peder Lang et godt Skudsmål af sin daværende Sognepræst, Hr. Damstrøm. Dette Skudsmål lyder således:

"Degnen for Visby og Heltborg Sogne, haderlige Studiosus Peder Lang, er jo til Skolehold i alle Stykker bekvem uden den bareste Regning, som han ved lidet af, men vil lade sig informere, at han kan lære Skolebørnene så meget deraf, som de behøver. Og som høj ærv. salig Biskop Thestrup har efter Eksamen og Overhørelse befunden ham til Degnetjenesten - næst Gud - at være duelig og velskikket, som salig Biskoppens Collats Ålborg d. 20. August Anno 1732 omformelder, da har han indmeldte Sogndegn til Visby og Heltborg således forholdet sig i sit Degneembede og Levnet, at det medfører om han et godt Skudsmål, at Sognefolkene ikke har noget at klage over ham, jeg ikke heller, og håbes, at han med Guds Hjælp skal også skikke sig herefter, at han kan have Behag og Yndest hos Gud, Øvrigheden og andre."

Degnen døde 1776, 68 År gl.(?)

5. *Niels Pedersen Lang.* Degn 1776-92.

Han var Søn af foregående, og 1789 giftede han sig med *Maren Thøgersdatter* af Visby. 1791 havde de en Datter, *Anne Marie*. Året efter døde Degnen kun 52 År gammel.

6. *Christen Jensen (Broust).* Degn 1792-99.

Flyttede 1799 til Sennels (se der). Mulig har han været gift med Peder Langs Datter, *Else Marie*, men noget sikkert derom vides ikke.

7. *Christen Severinsen Brasch.* Degn 1799-1801.

Kom fra Sennels og døde her 1801. (Se Årbog 1912 pag. 29).

8. *Thomas Krog.* Degn 1801-?, d. 1829.

Denne Degn var over 60 År gl., da han kom til Visby. Hvor han kom fra, vides ikke. Hans Hustru, *Else Marie Ørnsnis*, der var meget ældre end han, døde 1805, næsten 80 År gl. Samme År giftede han sig igen. Det var med *Maren Jensdatter*, der var Datter af Fæstegårdmand Jens Jepsen, Bedsted. Hun var dengang 25 År, han 65. 1806 havde de en Datter til Dåben ved Navn *Else Marie*, 1807 en Datter *Margrete*, 1810 en Datter *Maren Kirstine*, 1812 en Datter *Johanne* og 1814 en Søn *Niels*.

Degnen døde 1829, 88½ År gl., og Hustruen døde 1840, 60 År gl.

7. BEDSTED-GRURUP.

Degnen boede i Bedsted, hvor der var et Degneboel. Som Løn fik han 1555 1 Skp. Byg af hver Sognemand i Bedsted og 2 Skp. 4 Alb.¹⁾ af hver Mand i Grurup.

1. *Anders Degn* i Bedsted har et lidet Boel i Bedsted 1558.

¹ 1 Album = 1/3 Fjerdingkar.

2. *Jesper Degn* blev brændt for Trolddom 1601 (se Årbog 1916 pag. 39 og 1917 pag. 78).

3. *Christen Christensen* var Degn 1690. Han fortæller, at Degneboligen består af et Ralingshus, et lidet Ladehus med en Fåresti ved vestre Ende og en Kålgård; Hartkorn 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Degnens Kornindkomst ved denne Tid var 7 Tdr. Byg, 1 Td. Havre. Påskerenten er 3 Ol Æg og 1 Lpd. Brød. St. Hansrente 1 Lpd. Ost. Offer 7 Mark eller 2 Sldr. Pension til Thisted Skole 3 Tdr. Byg.

4. *Frants Clausøn Boddum*, Degn i Bedsted 1707-12. Han var Student fra Ålborg Skole 1666 og må derfor have været en gammel Mand, da han blev Degn i Bedsted. Han døde i Bedsted 1712.

5. *Peder Ludvigsen Müldorph*. Degn i Bedsted 1707-40. Han var Broder til Degn Nr.3 i Villerslev og Søn af Præsten i Bedsted. I en Skrivelse til Bispen 1739 fortæller Præsten følgende om Degnen Müldorph:

"Denne Degn, såsom han ikke har studeret, er hverken så oplæst og oplyst eller af den Beskaffenhed, at han som udkræves kan holde Skole for Hovedsognet, både fordi han er så temmelig ved Alder, kan ikke vel se og er undertiden så skrøbelig, så og - såvidt jeg kan mærke - har dertil ingen synderlig Lyst, desuden lever han, endskønt hans Indkomster er skikkelige og Degneboligen temmelig god på Markjord og Avling, i en meget fattig og arm Tilstand, så både han og Hustru, som dog aldrig har haft nogen Børn tilsammen, næppe har Klæderne til Kroppen, og til mest slet og ret til Føde. I hans Opførsel ellers, så vel i Kirken som uden Kirken, er han, så vidt mulig (han) være kan, og så tit jeg har set, skikkelig, og aldrig i Kirken i min Tid har forset sig i ringeste Måde; læser og undertiden i en Bog for Ungdommen, hvilket dog er sjælden, såsom jeg mest selv denne overhører, dog må jeg undtage dette, at han aldrig, siden jeg kom til Stedet og vel mulig ikke heller tilforn, har efterlevet Lovens Pag. 317, Art. 2, da jeg dog derom tit og ofte har påmindet ham, hvorudi han har brugt denne Undskyldning, at Kræfterne fattedes, og han ej kunde det udstå. Men skulde nu denne fattige Degn removeres, synes det mig - om jeg det må sige - var en stor Synd, eftersom han havde da slet intet at leve af, ej heller kunde på nogen anden Måde fortjene sit Brød, så han og Hustru begge skulde nødes til at betle. Måtte jeg derfor ydmygst bede Deres Højærværdighed ville behage at forordne ham en Substitut til videre, havde han endda nogen Ophold i den Tid, han kan leve, hvilket vel ikke bliver ret længe".

Müldorph døde 1740.

6. *Jeppe Høyth*. Degn i Bedsted 1740-49. Theologisk Kandidat, blev Kapellan i Hjerm ^{21/11} 1749, hvor han døde 1755. Han var Student fra Thisted Skole 1734 og var da 21 År gl.

7. *Lorentz Mathias Hvid*. Degn i Bedsted 1749-72; derpå i Kjettrup Gjøttrup (se Årbog 1914 pag. 35).

8. *Søren Friis*. Degn i Bedsted 1772-85. Han må have været gift, thi 1781 døde Degnens Barn, *Palemon Obel*, 3 Dage gl. Ellers ved man intet om denne Degn.

9. *Hans Chr. Bagger*. Degn i Bedsted 1785-96. Søn af Præsten Jørgen Hansen Bagger i Flade (Vendsyssel). Han var gift med *Agnete Nielsdatter*. En Datter *Johanne*

Marie døde 1787, 2 År gl. Degnen døde 1796, 51 År og 2 Måneder gl. Han efterlod sig en Enke, 2 Sønner og 2 Døtre. Den ældste Søn hed *Jørgen*, den næste *Niels*. Døtrene hed *Mette Marie* og *Christiane*. Enken arvede 457 Rdl., der var Halvdelen af Ejendelenes Værdi, en Søn fik 152 Rdl. og en Datter 76 Rdl.

10. *Niels Christensen Silkeborg*. Degn i Bedsted 1796. Kom fra Vang (se Årbog 1910 pag. 78). I Året 1800 hedder det om ham: Degnen Niels Silkeborg, 46 År, er ikke Seminarist, men ellers en brav og duelig Skoleholder. Han var den sidste Degn. Hvor han er død, har jeg ikke fået oplyst, men 1828 forandres Håndskriften i Kirkebogen, og så må Degnen sandsynligvis være afgået.

8. HVIDBJERG V. Å-ØRUM-LODBJERG.

Degnene boede i Hvidbjerg vesten Å; dog er der noget, som tyder på, at Degnene i den ældste Tid har boet i Ørum. 1558 hedder det, at "*Mads Degn* i Ørumby har ikke noget Degneboel, men et lidet Boel i Lodbjerg giver ham 1 Pund 2 Ærter Byg. I Ørum er et Boel, som Jens Graversen ibor. Sognemænd siger, at det var Degneboel i gamle Dage".

1650 nævnes *Mathis Jensen*, Sogndegn i v. Å. (Hvidbjerg Sogns ældste Kirkebog er meget defekt, den begynder 1658 og indeholder kun Meddelelser om Fødsler.)

Degneembedets Indtægt i den ældste Tid: 1555 fik Degnen 2 Skpr. Byg af hver Mand i Hvidbjerg Sogn, 3 Skp. Byg af hver i Ørum og 2 Skp. af hver Mand i Lodbjerg Sogn. I Lodbjerg er der et Degneboel, som ligger til Irup. Af dette Boel får Degnen 2 Ørter Korn årlig.

1571 bor Degnen i Hvidbjerg og har i Løn 5 Tdr. Byg og 3 Lam.

1690 bor Degnen i Hvidbjerg i et Hus, som Degnen Thomas Nielsen opførte ca. 1650. Degnen var forøvrigt bleven tillagt en Bolig i Istrup, men denne Bolig ligger under Sandflugt og ligger langt fra Kirkerne; den er derfor ubeboet. Indtægten er ringe: Omtr. 7 Tdr. Byg, Offer 18 Mk., St. Hansrente 1 Lpd. Ost, Påskerente 2 Lpd. Brød og 2½ Ol Æg. Offer af Ørum Slot 3 Sld. og Lyngholm 6 Mk. Pension til Thisted Skole 2 Tdr. Byg.

1. *Thomas Nielsen* var Degn 1650. Hans Hustru hed *Mette Pallisdatter*. Hun var Datter af "dansk Skolemester i Skjoldborg" Palle Poulsen. Vielsen fandt Sted i Skjoldborg 1651, men i Skjoldborg ældste Kirkebog kaldes hun Martha Pallisdatter.

Foruden Sønnen *Niels*, der blev Degn i Sognet, nævnes i den gamle Kirkebog 1658 en Søn *Henrik*, 1661 en Søn *Palle* og 1663 en Søn *Christen*.

2. *Niels Lauritsen* nævnes i Edsbogen 1689.

3. *Niels Thomsen*, Degn i Hvidbjerg 1689-1734 Han var Søn af Degn Nr. 1 og var gift, men hans

Hustrus Navn kendes ikke. 1694 fødte Niels Degns Hustru et skrøbeligt Drengbarn, kaldet *Thomas*, døde 2 Timer efter.

1692 nævnes en Datter *Mette*, som må være død, thi 1695 havde de atter en Datter, som fik Navnet *Mette*. 1697 nævnes en Datter *Maren*, 1699 et dødfødt Drengbarn, 1700 en Datter *Maren*, hvorfor den første *Maren* må være død forinden, og 1704 en Datter *Malene*.

4. *Peder Bedsted*. Degn i Hvidbjerg 1734-83. Petrus Bedstedius var latinsk Degn, dim. fra Thisted Skole 1631, 19 År gl. (I Kirkebogen står, at han var født 1710 i Thisted, blev Student 1730, kom til Hvidbjerg 1733 og var Degn næsten i 50 År). Han var to Gange stævnet for Provsteret, første Gang 1738. Ved et Trolovesgilde i Horsfeld havde han angrebet Præsten Hr. Falk i Bedsted med ubekvemme og grove Skældsord og havde tilsidesat den Respekt, som han var skyldig at bevise en Præstemand. Desuden undsagde han Præsten og truede med at træde på hans Hals, dersom han kunde få Præsten udenfor Døren.

Da Retten blev holdt i Hørdum Kirke, mødte ingen af Parterne, skønt Retten ventede til Kl. 2 om Eft. Sagen blev derfor ophævet.

Anden Gang, Peder Bedsted blev stævnet for Provsteretten, var i Året 1764. Degnen havde beskyldt den gejstlige Skifteret for, at den havde ”begået en sælsom Handel” ved Skiftet efter Degners Hustru. Hvad Degnen havde sagt, vides ikke, men det må sikkert have været stærke og hensynsløse Ord, da den høje Ret fandt Behag at udmyge Degnen så dybt. Det hedder nemlig:

”at Degnen lod sig af sunde Råd overtale til at erkende sig skyldig som den, der havde forurettet og fornærmet den højt respektive Skifteret med skammelige og dumdristige Ord og en særdeles formastelig Opførsel, skrev og underskrev en formelig Afbigt og i samme begærede, at den fornærmede Skifteret vil enstemmig intercedere²⁾ for ham hos hans høj ædle, høj ærværdige Hr. Dr. og Biskop Brorson om hans høje Gunst og Bevågenhed, at han ikke måtte medhandles efter Fortjeneste”.

Degners ydmyge Skrivelse lød således:

”Hvidbjerg Degnebolig, d. 22. Marts 1764.

Jeg underskrevne Peder Bedsted, Degn, kender og tilstår, sørger over og afbeder en dobbelt Fornærmelse mod den højtrespektive og lovlige Skifteret i Stervboen efter min salig Hustru. Min første Forgribelse skete med Ord og Gerning i Hvidbjerg Degnebolig d. 6te Februar sidstleden, som var 30te Dagen efter bemeldte min salig Kones Død; kunde af Uvidenhed af Lovens dikterede Straf undskylde en edsvoren Embedsmand og Undersåt, vilde jeg derved finde min Udflugt, men da jeg som Skolemester bør vide og forklare for andre det 4de Bud, om aldrig Kongens Lov var til, ser jeg ingen anden Udflugt end underdanig og allerydmygst Bøn og Begæring om Forladelse for min Formastelse med Forretningens Borttagelse, bitre og ubetænkte Ords Udgydelse, som er den anden Forbrydelse. Jeg håber så, at Sag ej aleneste ikke begyndes imod mig, men at alt, hvad skrevet og talt er, den Sag omrørende, må være evig forglemt, alt ifølge min foregående Forsikring og Lydigheds Forbindelse.

Peder Bedsted.”

”Af en sær kristelig Mildhed og Sagtmodighed resolverer Bispem, at Degnen slipper med ved Provsteretten lydelig oplæsning sin Afbedelse, hvilken Protokollen tilføres, og straks betaler 1 Rdl. til fattige Præsteenker.”

Dette skete d. 13de August 1764 i Villerslev Anneksgård.

Man har svært ved at forstå, at Provste- og Skifteretten kunde føle sig smigret ved en sådan Forestilling. At Degnen får en Bøde for sin grove Mund, er i sin Orden, men at selve Biskoppen vil nedlade sig til at give Anvisning på en sådan Komædie, er ubegribeligt.

1739 hedder det om Degnen i Hvidbjerg, at han er bekvem til Skolehold, og hans Opførsel har været upåklagelig.

Degners første Hustru døde 1764, hvorpå han giftede sig med *Else Laursdatter*, der dengang kun var godt 30 År gl. Med hende havde han sikkert mange Børn, for da Degnen døde 1783 i sit 74de År, efterlod han sig Hustru og 12 Børn, men hvormange af disse Børn, der var af første Ægteskab, vides ikke.

5. *Peder Kyllsbech*. Degn i Hvidbjerg 1784-85, senere Degn i Hundborg og sidst i Thisted. (Se Årb. 1910 pag. 61.)

6. *Bernt Erntsen Hjøring*. Degn i Hvidbjerg 1785-92. Han var Søn af Præsten Ernt Henrik Adamsen Hjøring. Degn i Hjortdal 1769-85. Da han døde 1792, efterlod han sig en Enke, hvis Navn ikke kendes, og 2 Børn. En Søn *Ernst* var 21 År og en Datter *Ane Katrine* 12 År.

Degnen var meget fattig; Stervboen indbragte kun 45 Rdl., men Gælden var større; Enken fik dog Lov til at beholde Sengeklæderne.

Hvorledes en Degn på denne Tid var klædt, fremgår af følgende: Degnen Hjøring efterlod sig: 1 gl. sort Kjole, 1 do., 1 do. Vest, 1 Par sorte Skindbukser, 1 Par gl. Skiægs do., 1 lodden Skindkjole, 1 Par gl. Støvler, 1 Par hvide Strømper, 2 Skjorter, 2 Kraver, 1 Par gl. Metal Sko- og Knæspænder.

En Del Guldsmederedskab.

Degnen gik så klædt i sort Kjole, Skindknæbukser og sort Vest. Guldsmedeværktøjet kunde tyde på, at Degnen havde givet sig af med dette Håndværk.

7. *Claus Christensen*. Degn fra 1792.

Han var født i Snedsted den 11. Novbr. 1763. Faderen hed Chr. Clausen. Hans Hustru hed *Maren Jensdatter*. Hun var Datter af Jens Wækkild, der døde i Hvidbjerg 1812, 78 År gl.

Claus Christensen og Hustru havde 1793 en Datter, *Mariane*, der døde samme År; 1794 atter en Datter, *Mariane*, 1796 en Datter, *Stine*, 1798 en Datter, *Anne Marie*, 1802 en Søn, *Jens Christian*, og 1804 en Søn, *Thomas*.

²⁾ bede for.

I Året 1800 skriver Præsten om Claus Christensen, at denne ikke er undervist på noget Seminarium, men alligevel en ganske duelig Mand til sit Embede. Degnens Hustru døde 1817, 56 År gl., og Degnen døde af Alderdom 1844, 81½ År gl.

V. Refs Herred.

(Præsteindberetningen af 1739 mangler for dette Herred).

1. VESTERVIG-AGGER.

Da disse to Sogne oprindeligt har været adskilte i kirkelig Henseende og hvert for sig haft Præst og Degn, skal her først omtales, hvad der findes bevaret om *Agger Sogns Degne*. Omkring ved År 1600 blev Vestervig og Agger Sogne forenede til et Pastorat og fik så fælles Degn, som boede i Vestervig.

1555 er der ingen Degn i Agger. "Der er hverken Degn eller Degneboel, men når der er nogen Degn, da giver hver Mand ham 4 Album (2-4 Skilling Rigsmønt). Ved denne Tid var der 21 Gårde og 22 Boelssteder i Agger Sogn, men Præsten klager stærkt over Sandflugtens ødelæggelser. 1558 nævnes *Mads Degn* i Agger Sogn. (Mere har jeg ikke fundet om gamle Degne i Agger Sogn.)

Degneembedet i *Vestervig* nævnes første Gang 1571. Degnen har intet Degneboel, og hans årlige Indtægt er 10 Tdr. Byg. 1690 er Degnekornet 14 Tdr. Byg. Offer til hver af de tre store Højtider 4 Sld. Påskerente 13 Kager, 6 Ol Æg, 1 Rdl. Degneboligen er øde, og i dens Sted er et Stykke Hus, som er Skolemester for 40 År siden tillagt, hvor Degnen nu bor ved Kirken og begge Tjenester opvarter, og dertil en liden Toft Jord. Er ellers 3 Agre, hvoraf skattes af 7 Skp. Hartkorn. Til bemeldte Skole og Degn er $\frac{6}{3}$ 1651 af Fr. III tillagt af Vestervig Kirke 12 Tdr. Byg. Ildebrand af Lyng og Hedetørv er til Degneboelet, men ingen Skotørv eller anden Ilding. Pension til Thisted Skole 5 Tdr. Byg.

1768 er Degneembedets Indtægt 118 Rdl. 3 Mk. Vestervig var derfor det største Degneembede i Thy, og det var også en Tid lang beklædt med en theologisk Kandidat, som foruden at være Degn tillige var Præstens Kapellan.

1. *Niels Nielsen Biug*. Sognedegn til 1695. Han var gift med *Dorthe Hansdatter* og havde to Børn, der overlevede ham. Det ældste Barn var en Søn, som hed *Jochum Nielsen Biug*, og som var født ca. 1680. Datteren, *Kirsten Nielsdatter Biug*, var født 1682. Degnen synes at have været en lærd Mand og tillige en velhavende, thi da han døde 1695, efterlod han sig 63 Bøger, mest latinske og græske, samt en Mængde Værdisager, som blev vurderet til 331 Rdl. I rede Penge fandtes i hans Gemmer 70 Rdl. Endvidere nævnes i Skiftet et Sølvbæger, der stod på tre små Løver og vejede 9 Lod. Dette Bæger blev sat til en Værdi af 6 Rdl.³⁾ 3 Mk., da hvert Lod Sølv efter Tidens Pris kunde koste 3 Mk.

2. *Laurits Pedersen Thrans*. Degn 1695. Aflagde Embedsed 1695 som Degn til Vestervig. Er forøvrigt en ukendt Person.

3. *Jens Bødtker*. Degn 1696-1741; død 1743. I Edsbogen har han indført sit Navn som Janus Bødechelus, hvilket tyder på, at han har været "latinsk Degn".

I Skiftet efter hans Død nævnes han også som "hæderlig" og "vællærde", hvilket sidste kan anføres som Bevis på, at han var Student. I Året 1700 var han stævnet for Provsteretten i Anledning af, at han havde "glemt" at betale de 5 Tdr. Byg til Thisted Latinskole.

Jens Bødtker var gift med *Margrete Bording*, som døde 1741, 84 År gl., og 2 År efter døde han i en Alder af 69 År. Samme År, som hans Hustru døde; har han enten fået Kapellanen til Medhjælper, eller også har han afstået Degneembedet. Bødtker efterlod sig en Datter, som hed *Anna Margrete*, og hun var hans eneste Arving, men Arven var meget lille, da Formue og Gæld gik omtrent lige op.

4. *Jens Olsen Oxenboel*. Degn og Kapellan 1741-52. Han var fra Vestervig Sogn, født i Landsbyen Oxenbøl, hvorefter han havde taget sit Efternavn. Hans Fader hed Ole Larsen. 1736 blev han Student fra Lemvig Skole og 1740 theologisk Kandidat. Året efter fik han Degneembedet i Vestervig-Agger, og 1743 blev han tillige Kapellan pro persona hos Sognepræsten. Disse Embeder beklædte han til 1752, da han blev Præst i Laurbjerg. Senere blev han Præst i Brahetrolleborg på Fyn, og her døde han 1775.

Hans Hustru hed *Kristine Lauritsdatter Als*, og hun var Datter af Præsten Laurits Andersen Als i Sejerslev på Mors. 1745 havde de en Datter i Kirke og hun fik Navnet *Anna Marie*. Ved denne Lejlighed hedder Oxenboels Hustru *Anne Katrine Alse*. Hvilket Navn, der så er det rigtige, enten det første, som står i Wibergs Præstehistorie, eller det andet, som læses i Vestervig Kirkebog, er ikke let at sige. 1747 døde en Datter, *Anne Margrete*, 7 Måneder gl. En Søn, *Laurits Alse*, var født 1750.

Præsten Oxenboel betegnes som en lærd og duelig Mand. Da han var død, blev hans Enke Husholderske på Brahetrolleborg.

5. *Jens Jensen Halse*. Degn og Kapellan 1752-59. Var født i Mandal 1726. Student fra Roskilde Skole 1748, theologisk Kandidat med non 1750; derpå Kordegn i Nykøbing Mors, Degn og Kapellan i Vestervig 1752 og 1759 Sognepræst for Visby-Heltborg, hvor han døde 1775. Han var gift med *Dorothea Cathrine Overbeck*, med hvem han havde 2 Sønner og 2 Døtre. Det var ham, som overfaldt Degnen fra Visby i Visby Kirke før Gudstjenesten og sparkede og mishandlede Degnen

³ Her 1 Rdl. = 1 Sletdaler = 4 Mk., ellers er 1 Rdl. = 6 Mk.

på det frygteligste. (Se Hassing Herreds Degnehistorie under Visby.)

6. *Jens Philip Andersen Winding*. Kapellan i Vestervig og sandsynligvis også Degn 1759-68; senere Sognepræst i Vestervig til 1799. (Se Wiberg III 539.)

7. *Johan Nicolaj Winding*. Kapellan og Degn 1768-72. Han var Broder til foregående og Søn af den gamle Pastor Winding fra Vestervig; født 1737, Student privat 1753, Cand. theol. 1758, haud. 1772 blev han Præst i Tved på Mols, hvor han døde 1818. Gift 1770 med *Sophie Magdalene Falck* af Bedsted, 3 Sønner og 3 Døtre. Hos Wiberg betegnes han som en ualmindelig duelig, strengt gudsfrygtig og akkurat Embedsmand, mentes at have overnaturlige Evner til sin Rådighed, noget myndig, kaldtes Paven eller Ærkebispem på Mols.

8. *Didrik Severin Olsen Kræfting*. Kapellan og Degn 1772-81. Student fra Horsens Skole 1758., 20 År gl. Theologisk Kandidat med non 1767. Ifølge Wiberg skal han 1773 være bleven gift med *Louise Rømer* af Stouby, og Året efter ægtede han *Ingeborg Mulvad Overgård* fra Sønderhå.

Kræfting døde 1781 uden at efterlade sig Børn, og hans sidstnævnte Hustru døde 1795. Hun efterlod sig en Del Penge, der blev delt mellem hendes Søsken og deres Børn. En Broder, Hans Overgård, var Klokker og Kordegn i Moss, Norge; Peder Overgård, Præst i Hurup, Frederik Overgård, Prokurator i Holstebro, Rasmus Overgård, forhen Bager i Ålborg; Jens Overgård, Borger i Præstø; Margrete Katrine Overgård, har været gift med to Præster i Skjørping; Christiane Overgård, gift med velædle Hr. Fogh til Ørum; Maria Overgård, gift med Pastor Winding, Hvidbjerg-Lyns; Dorethe Overgård, gift med Sognepræsten til Kongerslev, Hr. Milling. (Iflg. Wiberg skal Milling have været gift med Christiane Marie Østergård, Dorethe Overgård nævnes ikke). Alle disse Søsken var fra Helligkilddegård på Thyholm.

9. *Peder Jensen Overgård*. Kapellan og Degn 1781-85. Broder til forannævnte Ingeborg Mulvad Overgård, senere Præst i Hurup (se Wiberg I pag. 700).

10. *Hans Pedersen Brodersen*. Kapellan og Degn 1785-98. (Se Wiberg III 540). Efter hans Død 1798 blev Kapellanembedet nedlagt. Han blev 54½ År gl.

11. *Dominianus Chr. Moldrup*. Degn 1798-?1843. Efterkommer af Peder Moldrup til Vestervig. Degnen Moldrup var Cand. phil. et exam. philologiae. I en Indberetning i Året 1800 skriver Præsten om ham, at "med gode Indsigter forener han fortræffelige Naturgaver til at gøre sit Foredrag fatteligt og tydeligt for Børn".

(Som Medhjælper i Skolen havde han antaget *Vilhelm Ellermann*, der "ved flere Års Øvelse har forhvervet sig megen god Færdighed og Gavnlighed i sit Fag". Ellermann, der senere blev Degn i Skjoldborg,

boede i Randrup og var gift med *Lucie Johansdatter Langballe*, med hvem han havde flere Børn, og som døde i Vestervig 1816, 71 År gl.)

Dominianus Moldrup giftede sig 1802 med Pigen *Else Jensdatter Møller* af Tygstrup i Vestervig Sogn. Med hende havde han flere Børn. En Datter, *Nikoline Hald Moldrup*, var født 1803. Hun endte 1886 som Lem på Gramstrup Fattiggård. En Datter, *Karen*, var født 1805, en Datter, *Frederikke Elisaheth*, født 1808 og en Datter, *Anne Appellone* var født 1811. I Året 1807 visiterede Biskop Jansen Skolen i Vestervig, og ved denne Lejlighed fandt han ikke noget Barn, der kunde læse tilbørligen indenad. Det synes derfor, at det allerede dengang var dårligt med Moldrups Skolehold.

Han betegnes senere som en forhutlet Degn og døde 1843 i yderste Armod.

2. HURUP.

Fra 1570 til 1784 var Hurup Anneks til Boddum-Ydby. For det meste havde Hurup sin egen Degn, men til Tider var Degnen for Boddum-Ydby også Degn i Hurup.

1555 var der en Degn i Hurup; han boede i et Degneboel, som havde 3 Tdr. Hartkorn. Desuden havde Degnen 2 Skp. Byg af hver Gårdmand, og til Degneboelet hørte en Eng, hvorpå der kunde avles 5 Læs Hø.

1571 har Degnen så i sit Degneboel 1 Td. Rug og 3 Tdr. Byg. Hans Rente er 4 Tdr. Byg, 4 Lam og 5 Mk. i Penge.

1690 er Indtægten af Hurup Degneboel 4 Tdr. Byg, Offer 6 Mk., St. Hansrente 8 små Oste a 2 Skil., Påskerente 6 små Kager a 2 Skil. og 2 Ol Æg.

Stuehuset 6 Fag, Laden 2 Gulve og Fæhuset 3 Bind. I Degneboelet's Jord kan sås ½ Td. Rug, 1 Td. Byg og 1 Td. Havre. Pension til Thisted Skole 1 Td. Byg. 1768 er Bruttoindtægten 23 Rdl. 3 Mk. og Udgiften 5 Rdl. 3 Mk., således at Degneembedets Nettoindtægt er 18 Rdl. Hurup var derfor et meget dårligt Embede.

1. *Christen*, Degn i Hurup, død 1678, 81 År gl.

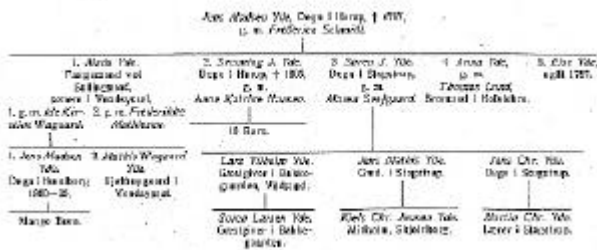
2. *Niels Jensen*. Degn ?-1698. 1680 havde Niels Degn og Hustru *Karen Michelsdatter* en Søn, *Laurits*, til Dåben. Karen Michelsdatter døde 1691, 52 År gl. 1691 døde også Niels Degns Søn, *Jens Nielsøn*, som tjente Chr. Jørgensen i Ettrup, 20 År gl. Degnen giftede sig igen med *Edel Larsdatter*, og med hende havde han også Børn, thi 1698 døde Niels Degns lille Datter *Karen*; samme År døde Niels Degn. Hans Alder kan ikke læses.

Fra 1698-1711 syntes Degnen i Boddum-Ydby

3. *Ebbe Rimboltsen* også at have været Degn i Hurup. 1698 har han hos Biskoppen i Ålborg aflagt Ed som Degn i Hurup.

4. *Peder Nielsen Kierulv*. Han var Substitut i Hurup rimeligvis fra 1698. Året efter blev han trolovet med salig Niels Degns Enke, *Edel Larsdatter*, og gift med hende $13/4$ 1700. 1711 er han bleven virkelig Degn i Hurup mod at svare 5 Mk. årlig til Formanden, og 1722 døde hans Hustru, *Mette Christensdatter* af Ettrupgård. Hvornår Degnen døde, vides ikke.

5. *Jens Madsen Yde*. Degn i Hurup 1758-87. Hans Hustru hed *Frederica Schmidt*, og med hende havde han flere Børn, hvoraf 5 overlevede Forældrene. Han skrev en ualmindelig smuk og tydelig Håndskrift. 1771 blev hans Søn, *Svenning Jensen Yde*, ansat som Medhjælper i Degneembedet, og 1787 døde den gamle Degn. Ved Skiftet, som blev afholdt efter hans Død, blev der kun 14 Skil. til Arvingerne, og dette Beløb blev efter Arvingernes Forlangende overladt til Enken⁴).

6. *Svenning Jensen Yde*. Medhjælper hos Faderen 1771-87. Degn i Hurup 1787-1805.

Han var Søn af forannævnte Degn Jens Madsen Yde og blev Medhjælper hos Faderen 1771. Da Faderen var død 1787, blev han Degn i Hurup, og her døde han 1805, 60 År gl. Han var gift med *Anne Catharina*, der var født 1746 og var Datter af Brorsons Fætter, Præsten og Salmedigteren Thomas Hansen af Torsted, Hind Herred.

Ved sin Død efterlod Degnen sig 10 voksne Børn. *Jens*, 36 År, i Holstebro, *Thomas*, 34 År, i Hove Sogn? *Vilhelm*, 32 År, i Hurup, *Jørgen*, 30 År, i Hurup, *Johannes*, 28 År, i Kjettrup i Vendsyssel, *Christine*, 26 År, tjener i Hundborg, *Thomas*, 18 År, i Hurup, *Mette*, 24 År, tjener i Ringkjøbing, *Frederik*, 20 År, tjener på Nørhågård, og *Else*, 16 År, i Hurup.

I Året 1800 hedder det i en Indberetning om Degnen, at han er 60 År, ikke Seminarist og formedelst Alderdom og Svaghed uoplagt til Skolehold.

Der er noget usikkert over Årstallene i Degnen Svenning Ydes Historie.

7. *Ejlert Holm Brønsdorph*. Degn 1805-15, senere Lærer og Kirkesanger.

I Året 1800 var han Skoleholder i Agger, og Præsten har ved denne Lejlighed skrevet om ham, at "Brønsdorph var ligeså duelig som mangan Seminarist, men en sådan vilde uden Tvivl forefinde en alt for

dunkel Hæderspost for store Talenter". Man aner, hvad Præsten har ment med denne skruede Talemåde.

1805 blev Brønsdorph Degn i Hurup, og 1808 døde hans Hustru, *Maren Christensdatter*, 61 År gl. Degnen levede endnu i mange År og døde 1832, 82 År gl. I Kirkebogen læser vi, at han "døde med Brillen på Næsen. og Pennen i Hånd ved sit Chatol".

1810 holdt Biskop Jansen Visitats i Hurup, og han skriver ved denne Lejlighed i Kirkebogen: Ved min anden Visitats her i Menigheden fandt jeg mig ikke mindre fornøjet end ved den første. I Særdeleshed kendtes den ny Lærer Hr. Rafns Flid i en forbedret Orden i Skoleundervisningen, og hvorved de unge havde erholdt en udmærket Færdighed i Stavning og rigtig Indenadslæsning. Skade, at Ungdommen ikke kan formedelst Vejens Længde i Almindelighed søge Skolen.

3. BODDUM-YDBY.

1512 nævnes "klosther haffwe i boodwm som *Christen deghn* nw wti boer oc giffwer orlig til skyldt to pund koorn (til Præstekaldet i Boddum) meth andre bedæ", men om denne Christen Degn er Sogndegnen, vides ikke med Sikkerhed. Er det så, har Degnen boet i Boddum i Slutningen af den katolske Tid.

1555 bor Degnen i Ydby i en Gård, som skylder årlig 2 Pund Byg. Af hver af Pastoratets Gårdmænd har Degnen 2 Skp. Byg og 1 Skp. af Boelsmænd og Inderster.

1571 kan Degnen så $2\frac{1}{2}$ Td. Byg; hans Rente af begge Sogne er 11 Tdr. Byg, 7 Lam og 15 Skil.

1690 er der 10 Tdr. Degnebyg. Offer 15 Mk. St. Hansrente 8 små Oste a 2-4 Skil. Påskerente 24 små Brød a 2 Skil., 6 Ol Æg. Degneboligen, som indtil den ny Matrikel har været fri for Skatter, består af et Rallingshus på 10 Fag, en Lade på 7 Fag og en liden Stald på 5 Fag. Udsæden er $\frac{1}{2}$ Td. Rug, 1 Td. Byg og 2 Tdr. Havre. Pension til Thisted Skole 5 Tdr. Byg. 1768 er Indtægten sat til 45 Rdl. 1 Mk.

1. *Christen*, Degn i Ydby, som gik frisk i sin Seng om Aftenen og døde om Natten, 45 År gl.

2. *Peder Pedersen*. Degn i Ydby 1672-90. 1672 giftede han sig med *Kirsten Mogensdatter*, og 1690, samme År som han døde, klager han over sin store Fattigdom. Han skriver, at

"i Ydby er 16-17 hele og halve Gårde øde, hvorat jeg slet intet får, hvorfor jeg umulig kan udrede den Pension til Thisted Skole, eftersom min Degnerente ikke er forbedret med over $\frac{1}{2}$ Td. Byg.

Har jeg med Vemodighed at klage, at Amtsforvalteren i Thisted søger mig, siden den ny Matrikel blev indrettet, for Skatter af et Stykke Jord, kaldet Kirkejord, som i den ny Matrikel skal stå for 2 Åbo Skp. 1 Alb., uagtet der ikke findes til Degneboliget noget Jord, som så kaldes, men udi et Fald, som

⁴ Degnen Jens Madsen Yde er Stamfader til Ydeslægten, og følgende Slægtsregister viser, hvorledes de forskellige Grene af Slægten har udviklet sig. [Se tavle i slutning af artikel].

kaldes Kirkejord, participerer jeg med de andre i Byen og er dog mange Gange exekveret; indfalder derfor i dybeste Underdanighed, at som jeg fattige Mand nu i 16 År, siden jeg blev kaldet til Degn, ikke har skattet af Degneboliget, jeg herefter derfor må være fri”.

Degnen må være død i en forholdsvis ung Alder; Tallet er udvisket i Kirkebogen. Hustruen, Kirsten Mogensdatter, døde i Helligsø 1698, 74 År gl.

3. *Ebbo Rimberty Schyth* (Ebbe Rimboltsen). Degn fra 1690-1721; en Tid lang også i Hurup.

Han var sandsynligvis Broder til Præsten Rimbolt Rimboltsen Schytte i Serup (Hids Herred). Ebbe Rimboltsen nævnes ofte i Retsprotokollen. Han var gift med *Dorthea Henningsdatter*, der var Søster til den slemme Præst Jakob Sckives Hustru, Abigael Henningsdatter, i Helligsø, og da han døde 1721, 80 År gl., efterlod han sig ingen Børn. Som Arvinger nævnes Enken, en Brodersøn Rimbolt Christensen i Holstebro, en Broderdatter Jensines(?) Christensdatter og 3 Mænd på (?).

4. *Daniel Petri Holst*. Degn 1721-(?).

Man ved intet om denne Degn, da Kirkebogen er meget utydelig, og Skifte har ikke været at finde. Han giftede sig straks med Ebbe Rimboltsens Enke, *Dorothe*, og hun døde som Enke anden Gang 1751, 82 År gl.

5. *Johannes Pretzmann*. Degn i Ydby. d. 1773. Hvad År han tiltrådte sit Embede, ved man ikke, men vi ved, at han 1748 var Degn i Ydby. Johannes Pretzmann var Broder til en *Niels Guldager*, der først boede i Stagstrup, siden på Mors, til *Zacharias Pretzmann* i Oddersbøl, til *Laurits Pretzmann* i Skiverklit, til *Osvald Margrete Pretzmann*, der var gift med Skoleholder Claus Langemark i Boddum, og til *Anne Cecilie Pretzmann*, der var gift med Degnen Sr. Thårup for Veggerby og Bislev ved Nibe.

Han var gift med *Anne Villadsdatter*, som døde 1772, 47 År gl. Af mindst 12 Børn overlevede de 10 Forældrene. En liden Søn, Abraham Larsen, døde 1756, 33. Uger gl. Et Pigebarn døde 1758. De efterlevende Børn var følgende: *Caspar*. f. ca. 1747; *Villads Christian*, f. ca. 1748; *Christopher Ludvig*, f. ca. 1750; *Anne Kirstine*, f. ca. 1751; *Marie Anne*, f. ca. 1753; *Elisabeth Sophie*, f. ca. 1757; *Abraham Larsen*, f. ca. 1760; *Isaac*, f. ca. 1761; *Catrine Sophie*, f. ca. 1762, og *Magdalene*, f. ca. 1764. Hvem Degnens Fader har været, har jeg ikke fået oplyst, men man kan sikkert gå ud fra, at han har heddet Caspar Pretzmann, thi både Zacharias og Johannes Pretzmans ældste Søn hed Caspar. Degnen døde 1773, Året efter sin Hustru, kun 58 År gl.

6. *Anders Pedersen Kirk*. Degn 1773-1821.

1774 giftede han sig med Formandens Datter, *Anne Kirstine Pretzmann*. I Året 1800 omtales Degnen som ”fortrinlig god, men ej Seminarist”. Han døde 7. Juni 1821, 77 År gl. og var Dannebrogsmænd. Hustruen døde 1825, 74 År gl.

4. HELLIGSØ-GJETTRUP.

1555 har Degnen intet Degneboel, men hans Løn er 2 Skp. Byg af hver Sognemand. 1571 har Degnen et Degneboel i Helligsø og kan så 2½ Td. Byg og avle 3 Læs Enghø. Hans Rente af begge Sogne er 6 Tdr. Byg, 3 Lam og 21 Skil.

1690 er der kun 4 Tdr. Byg til Embedet. Offer 9 Mk. St. Hansrente 4 små Oste a 3 Skil. Påskerente 2 Ol Æg og 4 små Kager a 4 Skil. Degnebolig har der ikke været til dette ringe Degnekald, før der blev købt et forleden År med en Del Jord til, af hvilken Degnebolig Degnen dog intet endnu har bekommet. Pension til Thisted Skole 2½ Td. Byg. 1768 er Indtægten af Degneembedet ansat til 34 Rdl. 4 Mk.

1. *Anders Andersen*, Degn til Helligsø og Gjettrup, blev viet 19. Marts 1648 til *Kirsten Nielsdatter*. I de følgende År nævnes 5 Børn: *Maren*, født 1650, *Margrete*, født 1652, *Anders*, født 1656, død 1658, *Inger*, født 1659, død 1662, og *Anders*, født 1662.

2. *Claus Christensøn*, gift 1685 med *Anna Rasmusdatter* i Gjettrup. 1686 havde de en Datter *Bole*, 1688 en Datter *Maren* og 1691 en Søn *Christen*.

1689 blev Degnen indkaldt for Retten, fordi han ikke havde betalt sin Degnepension til Thisted Skole. Dommen lød på, at han inden 8 Dage skulde betale de 2½ Td. Byg. Claus Degns Hustru døde 1727, 81 År gl., og Degnen døde 1737, 77 År gl.

3. *Peder Olufsen*. Degn 1738-1768, død 1770. Han var gift med *Karen Lauritsdatter*, der var Datter af en Lars Pedersen, som døde 1762, 74 År gl. Degnen Peder Olufsen havde mange Børn, men de fleste af dem døde som små. 1745 døde en Datter, *Anne Margrete*, 1¾ År, samme År fødtes *Kirsten*, 1748 fødtes Sønnen *Oluf*, der var sindssyg, 1753 fødtes Sønnen *Lars*, 1755 døde Sønnen *Niels*, 4 År, 1756 døde *Margrete*, 19 Uger, 1758 døde atter en *Margrete*, 4 Måneder, og 1761 døde den tredie *Margrete*, 19 Uger gl. 1762 døde Degnens Hustru, Karen Lauritsdatter, og da var der kun 3 Børn levende, nemlig Datteren Kirsten Pedersdatter, der var 17 År, Sønnen Oluf Pedersen, ”som ej er ved sin Samling og fulde Vid” og Drengen Lars Pedersen, 9 År gl. Hver af Sønnerne fik 74 Rdl. i Arv efter Moderen, og Datteren 37 Rdl.

Da Degnen døde 1770, havde han i to År været afskediget som Degn. Han må derfor have været svagelig, thi han blev kun 58 År gl.

Ved Degnens Begravelse nævnes Datteren Kirsten og den sindssyge Søn Oluf, som fik 2 Mk. om Ugen fra Ålborg Hospital, hvortil Faderen havde indbetalt 80 Rdl. en Gang for alle. Hvor

Sønnen Lars opholdt sig, vidste man ikke. Arven efter Faderen og Moderen blev nu lagt sammen og hver af Børnene fik 105 Rdl.

Den afsindige Oluf Pedersen døde 9. Marts 1776.

4. *Niels Jensen Roesholm*. Degn 1768-99.

1796 døde Degnens første Hustru, *Else*

Pedersdatter. Ved denne Lejlighed nævnes en Søn *Peder Roesholm*, der havde været Skoleholder i Barslev, og som havde været gift med Kirsten Klemensdatter og efterlod sig ved sin Død 1782 en Datter *Else Sophie Pedersdatter*, født ca. 1778. En anden Søn af Degnen hed *Jens Roesholm*, f. ca. 1759; han havde i nogle År sejlet på længere Rejser, men ved Moderens Død vidste man ikke, om han var levende eller død; thi hans sidste Brev var skreven i Frankrig 1784, og siden havde ingen hørt fra ham. En tredje Søn hed *Frederik Roesholm*, var 36 År gl., gift og boede i Svindborg i Ørum Sogn. En Datter, *Kirstine Marie*, var gift med Degnen i Helligsø Jens Bruun. Der var ialt 79 Rdl. til Deling ved Skiftet.

Kort Tid efter giftede Degnen *Niels Roesholm* sig igen, og hans Hustru hed *Mette Andersdatter*.

Degnens døde 1799, 66 År gl., og ved Skiftet var der 25 Rdl. til Deling mellem Arvingerne. Sønnen Jens er vedvarende borte.

5. *Jens Bruun*. Degn i Helligsø fra 1791. I Tiden fra 1791 til 99 har der været en Degn i hvert at Sognene. Bruun var gift med *Kirstine Marie Roesholm*, Datter af Degnen i Gjettrup *Niels J. Roesholm*.

5. HVIDBJERG-LYNGS.

1555 er her intet Degneboel, men Degnen får årlig 2 Skp Byg at hver af Sognemændene. 1571 får Degnen 12 Tdr. Byg, 4 Lam og 1 Mk. 8 Skil. 1690 er der ingen Degnebolig. Degnens Løn er 12 Tdr. Byg, men deraf svares 5 Tdr. Byg årlig til Thisted Skole. Offer 3 Sld. Påskerente 8 Ol Æg.

1768 var Indtægten 106 Rdl., men deraf skulde Degnen svare 10 % i Skat.

(Da den ældste Kirkebog kun går tilbage til 1730, ved man kun lidt om de ældste Degne.)

1. *Laurits Nielsen Hjøring*. Degn 1680.

2. *Hans Pedersøn*. Degn 1680-1705, død senere. Årstallet kendes ikke.

I Året 1700 var det galt med hans Degnepension til Thisted Skole, og i Året 1713 (?) indsender han følgende Klagebrev til Biskoppen:

”Velædle og høj ærværdige Hr. Biskop,
højgunstige Befordrer!

Hvor nødig jeg anmodede og umagede Hans Høj ærværdighed, er jeg dog tilsagt af høj Trang og Nødlidenhed høj ærværdige Hr. Biskop, som min høje Øvrighed og bedst forstår min slette Tilstand og tynde Vilkår allerydmygeligst at fordrage i et fast Håb og Tillid Hans Høj ærværdighed til nogen Medlidenhed med mig fattige gamle Mand at opvise, at som jeg i disse vanskelige Tider formedelst store påkommende Skatter, som mig formedelst tiltrædende Armod ej at kunne betale, har været umulig, eftersom Sognemændene til

Degnekorn lidet vil give, hvilket en Del til Pensionen medgår, ved Amtstuen en temmelig Restans har tildraget at min iboende Gård, kirken tilhørende, som jeg haver anvendt mine Midler på nogle brøstfædige Huse der på, så er mine kreaturer Tid efter anden døde for mig, siden jeg kom til Stedet, hvoraf jeg ingenlunde kan redde mig, med mindre han for Guds Skyld og egen store Fromhed med nogen god Hjælp allergunstigt vil hjælpe, thi bønfalder jeg allerydmygeligst til Hans Høj ærværdighed han i gunstigt Consideration af ovenførte min meget slette Tilstand er påkrævede store Udgifter mig og min Hustru allergunstigt vilde redde, hvorved Hans Høj ærværdighed igen udviser så stor Barmhertighed, som Gud selv vil belønne, og jeg i mine daglige Bønner erindrer som Hans Høj ærværdigheds allerydmygeligste og tro Forbeder.

Hvidbjerg, d. 2. Oktober 1713.

Hans Pedersen”.

Om Degnen fik noget ud af sit ydmyge Bønskrift, vides ikke.

3. *Anders Pedersen Nørhede*. Degn 1705-30. Han aflagde Ed som Degn i Hvidbjerg 1705, men da den gamle Degn levede endnu i flere År, har Nørhede muligvis kun været Medhjælper (Substitut) og først bleven virkelig Degn, da den gamle var død. Det eneste, man ved om Degnen Nørhede, er, at han døde 1730, 65 År gl.

4. *Laurentius Rose*. Degn 1730-45. Han var Student fra Ålborg Skole 1727 og var da 24 År gl., hvorfor han må være født omtr. 1703. Hans borgerlige Navn var *Laurits Eriksøn Rose*.

1742 døde hans Hustru, *Maren Andersdatter*, 38 År gl., og hun efterlod sig 4 umyndige Børn, nemlig *Erik*, 10 År, *Søren*, 8 År, *Anders*, 3³/₄ År, og *Agnete Marie*, 20 Uger gl.

Der var ved denne Lejlighed ikke så lidt Bohave og mange Klæder, men Degnen havde en Gæld på over 50 Rdl. 1744 giftede Degnen *Rose* sig med *Anna Andersdatter* af Helligkildegård. Året efter døde Degnen. Han blev kun 42 År gl.

5. *Niels Jensen Trap*. Degn 1745-91, død 1798.

Han var 1. Gang gift med *Maren Pedersdatter Seyersbølle*, der døde den 6. Maj 1753. Hun efterlod sig 5 små Børn: En Datter *Anne Catrine*, 10 År, en Datter *Inger Catrine*, 9 År, en Søn *Jens Peiter*, 8 År, en Datter *Dorethe*, 7 År, og en Søn *Anders*, 4 År. Ved Skiftet var der 568 Rdl. til Deling, så Degnen har været forholdsvis velhavende. Hver af Sønnerne fik 81 Rdl. i Arv efter Moderen, og hver af Døtrene 40 Rdl.

Derefter giftede han sig med *Mette Marie Andersdatter* (Ferregård), som døde 1786. Med hende havde han 2 Sønner og mindst 1 Datter. Sønnerne hed *Laurits Bentzon Trap* og *Niels Chr. Trap*, og Datteren *Anna Marie Trap*; Moderen døde samme År, som sidstnævnte var født, og samme År giftede Degnen sig tredje Gang. Hans tredje Hustru var *Maren Svindt*. Også med hende havde han en Datter *Mette Marie Trap*, der var født 12. Juni 1788 og døde 7. April 1863 i Randers. I Arv til hver af Børnene af andet Ægteskab blev der 100 Rdl.

Da Degnen døde 1798, var han 78 År gl. og boede på Hvidbjerggård.

Af Degnen Niels Traps Børn var Sønnen Jens Købmand i Randers, men døde før Faderen; Sønnen Anders blev Degn i Hvidbjerg, men døde også før Faderen. Laurits var 1798 Sorenkskriver for Jedderne og Dalerne i Norge og Niels Chr. var Snedkersvend i København Datteren Anne Catrine var død og efterlod sig 1 Søn og 2 Døtre. Inger var gift med en Handskemager i Randers og Dorethe var ugift og tjente på Hindsels. De to yngste Døtre, Anne Marie og Mette Marie, var ved Faderens Død henholdsvis 12 og 10 År; Mette Marie blev gift med Præsten C. C. H. Gjerløff, der var Søn af Præsten Gjerløff i Hvidbjerg-Lyngs, og døde 1851.

6. *Anders Winding Trap*. Degn 1791-1797. Søn af fornævnte Degn Niels Trap, giftede sig 1785 med Jomfru *Catarine Jacobi Amra* i Nykøbing og døde 1797.

7. *Niels Friberg Thårup*. Degn 1797-?.

Denne Degn var født ca. 1770 og døde 1832, 62³/₄ År gl. Af en Indberetning i Året 1800 får vi at vide, at Degnen er en studeret og duelig Mand, men han må gå ledig om Sommeren, da Forældrene ej vil lade deres Børn gå i Skole.

6. SØNDBJERG-ODBY.

1555 er der Degneboel både i Søndbjerg og Odby, men af Boelet i Odby har Degnen ingen Indtægt; den tager Ejeren af Hvidbjerggård. Derimod har Degnen 2 Tdr. Byg årlig af Boelet i Søndbjerg og tillige 2 Skpr. Byg årlig af hver Sognemand i begge Sogne.

1571 er Degneboelet i Odby gået helt tabt for Degnen. Hans Indtægt er 12 Tdr. og 24 Skil. samt 2 Tdr. Byg af Boelet i Søndbjerg. 1690 er Korntienden kun 5½ Tdr. Byg. Påskerente 3 Ol Æg. Offer 1 Sld. 12 Skil.

Degnen har ingen Husværelse endnu, men har fået 20 Rdl. af Kirkeværgerne, og for denne Sum skal han lade opbygge et nyttigt Skolehus. Ingen Jord eller Ager. Til Thisted Skole 2½ Tdr. Byg.

1768 var Indtægten 50 Rdl. 2 Mk. 4 Skil.

1. *Christen Nielssøn*. Degn 1668-1727. Det eneste, man ved om denne Degn, er, at han døde 1727, 61 År gl. Hans Hustru, *Kirsten Nielsdatter*, døde 1726, 73 eller 78 År gl. (Tallet er utydeligt.)

2. *Christen Jensen Aggerholm*. Degn 1729-37. Søn af Degnen Jens Lauritsen, Hundborg (Årbog 1912, pag. 31). Efter 10 Års Skolegang blev han i en Alder af 20 År Student fra Thisted Skole 1726, var derefter i 3 År Huslærer hos Provst Bang i Vang, hvorpå han fik Degneembedet i Søndbjerg, tog theologisk Embedseksamen 1736 med non, og fra 1737 var han Kapellan først i Åby og siden i Vrå, hvor han døde 1745. 1730 giftede han sig med en Datter af Provst Bang i Vang, hun hed *Mette Johanne Rostok Bang*. Året

efter (1731) havde de en Søn, *Jens*, der blev Degn på Jegindø, senere i Ljørslev-Ørding. 1734 nævnes en Datter *Mette*.

3. *Knud Hee*. Degn 1737-53. Var formentlig Søn af Præsten Christen Thomsen Hee i Søndbjerg, og hans Hustru hed *Rebekka Voetmann*. 1739 havde de en Datter *Ingeborg*, 1744 en Datter *Christence*, 1747 en Søn *Erik Christian*, 1749 Tvillinger *Christian* (d. 1750) og *Margrete Marie* og 1752 en Datter *Katrine*.

Samme År døde Hees Hustru. Hun blev kun 39 År gl. Derefter hører vi ikke mere om denne Degn.

4. *Knud Poulin Hopp*. Degn 1753-1801. Med sin Hustru *Kirstine Aars* havde han 1754 en Søn 1756 atter en Søn *Jens*, hvorfor den første må være død. 1759 nævnes en Søn *Hans Christian*, død samme År, og 1761 en Søn *Hans Christian*, der også døde kort Tid efter Fødselen. Degnens Hustru *Kirstine* Års døde 1800, 76 År gl., og Degnen døde 1803, 75 År gl.

5. *Jørgen Billeschou Wilse*. Degn 1801-21. Født i Søndbjerg 15. Maj 1777 og var Søn af Præsten Wilse. Han var den sidste Degn i Søndbjerg-Odby. Med sin Hustru *Anne Marie Thrapp* havde han 1809 en dødfødt Søn, 1813 en Søn *Niels* (d.), 1814 igen en Søn (d.). 1816 en Søn *Niels*, der levede 1 Dag, 1817 en født Dreng, 1819 Tvillinger *Sara* og *Maren*, som snart.

Hvor Degnen er død og begravet, vides ikke.

7. JEGINDØ.

1555 lønnes Degnen af Præsten, som har Degneboelet.

1571 har Degnen Degneboelet og kan så 1 Td. Rug og ½ Td. Byg.

Degnens Indberetning 1690 er en lang og jammerlig Klage over Fattigdom og dårlig Behandling af Øens Beboere. 1787 har Degnen opbygget et Hus på 7 Fag, og i Jorden til dette Hus kan han så 2 Skp. Rug, 2 Skp. Byg og 2 Skp. Havre. Tienden er meget lille, i det højeste 3 Tdr. Korn årlig. Deraf skal svares 1½ Td. Byg til Thisted Skole. Ellers har Degnen ingen Indtægter, hverken St. Hans-, Jule- eller Påskerente.

Offer omtrent 1 Mk. til hver Højtid.

Også 1768 er Degneembedet på Jegindø dårligt, den årlige indtægt er kun 18 Rdl. 1 Mk. 15 Skil.

1. *Michel Jensøn*. Degn 1634-85.

Denne gamle Degn fra Chr. 4des Tid var gift med *Anna Lauritsdatter*, der døde 1676, 53 År gl. Degnen blev begravet Langfredag den 17. April 1685, 82 År gl.

2. *Poul Christensen*. Degn 1685, døde den 28. December s. A. Han var født den 2. Oktober 1666

og blev begravet den 1. Januar 1686. Præsten skriver om ham: En smuk ung sagtmodigt Person, hvilken jeg og alle Folk her i Sognet vilde have ønsket at måtte have levet, men Gud vil have sin Vilje. Hannem sker evindelig Ære.

3. *Peder Christensen*. Degn 1685-1706.

1693 blev Peder Degns Hustru, *Maren Christensdatter* sagtmodig og gudfrygtig Kvinde, begravet, 45 År gl. Degnen selv døde 1706, men to År i Forvejen blev den efterfølgende Degn ansat i Embedet.

4. *Peder Pedersen Mørk*. Degn 1704-52.

Hans Hustru hed *Maren Jørgensdatter*. 1705 døde en Datter *Inger*, omtr. 2 År gl. 1708 fødtes en Søn *Christen*, 1710 en Søn *Mads*, 1712 en Søn (Navnet glemt i Kirkebogen) og 1714 en Søn *Christian*.

Den 6. Februar 1752 blev Peder Mørk jordet i hans Alders 82 År. Han havde betjent Degneembedet i 46 År og været den forrige Degns Medhjælper i 2 År.

5. *Jens Christensen Aggerholm*. Degn 1752. Han var Søn af Degns senere Kapellan Chr. Jensen Aggerholm af Søndbjerg (Degn Nr. 2) og aflagde Embedsed som Sogndegn for Jegindø 12. April 1752, men da den følgende Degn (Bondo) også aflagde Ed som Degn for Jegindø 1752, ved man ikke, hvorledes det egentlig har været med disse to Degne. Aggerholm blev Sogndegn for Ljørslev-Ørding 1760. Hans Hustru hed *Mette Katrine Knudsgård*, og de havde 8 Børn.

6. *Albert Henriksen Bondo*. Degn 1752 (?) - 1805. Bondo var gift med *Maren Ottesdatter* og de havde 1755 en Datter *Mariane*, som senere i Kirkebogen ofte nævnes som Fadder. Af en Indberetning i Året 1800 får vi at vide, at "Skoleholderen og Degnen Albrekt Bondo

er 76 År gl. Han skal i sine unge Dage have været en meget duelig Mand og læser endnu upåklagelig for Børnene, når de ellers vil søge Skole. Iøvrigt har han dette År holdt sig en Medhjælper, som under hans Opsigt har besørgt Skolen, da hans Kræfter efterhånden tager af. Også lærer han enhver at skrive, som vil lære det og skriver selv en læselig Hånd. Student har han ikke været, men er i Ungdommen oplært ved Skrædderprofessionen." Bondo dør 1805, 81 År gl.

7. *Poul Chr. Thoring*. 1805-12.

Det eneste, som jeg har fundet om denne Degn, er, at han 1805 blev viet til Jomfru *Johanne Års* af Søndbjerg.

8. *Erik Wedbye*. Degn 1812-23 (se Årbog 1909, pag. 36). Han var først Degn i Kallerup og forflyttedes til Jegindø 1812. Hans Hustru døde 1814, 62 År gl., og 1823 hængte Sogndegnen for hele Øen, Erik Wedbye, sig i sin Lade, 67 År gl.

Hermed afsluttes så Degnehistorien, der omfatter de fire Herreder i Thy og Vester Hanherred. Det er kun lidet, hvad jeg har formået at drage frem, og jeg er klar over, at mangt og meget kunde have været gjort langt bedre, hvis min Tid og mine Forhold havde stillet sig anderledes.

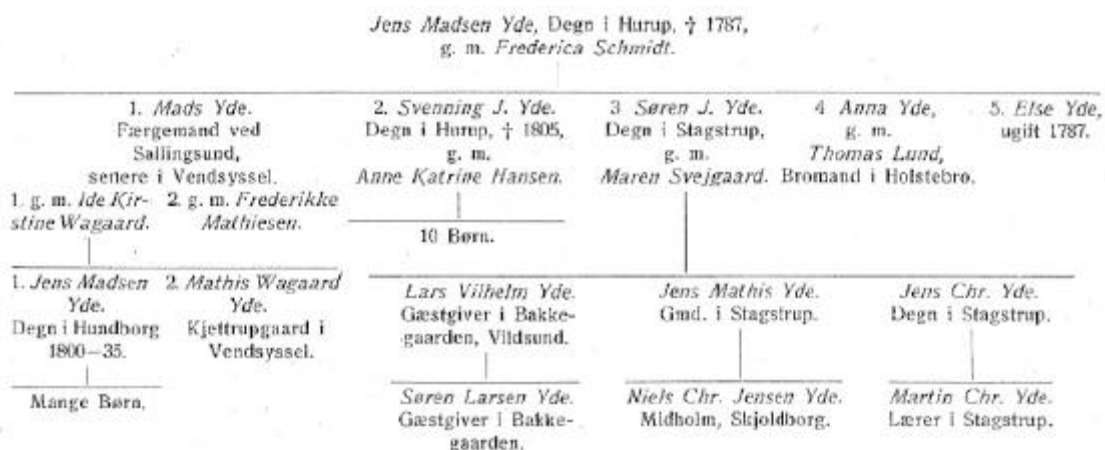
Men Begyndelsen til en jysk Degnehistorie om Degnene nord for Limfjorden er gjort, og så får andre fortsætte.

Om jeg - som jeg først havde tænkt - siden får Lejlighed til at fortsætte med Morslands, Øster Hanherreds og Vestvendssyls Degne, er meget usandsynligt.

Til sidst en venlig Tak til alle, som har været mig til Hjælp under dette Arbejde.

S. C. S.

(Historisk Årbog for Thisted mat 1918, side 45-77)

Slægtsregister for Degnen *Jens Madsen Yde*